

VIDÉKFEJLESZTÉSI
MINISZTERIUM

**Útmutató és tematika a
Térségi Tanyafejlesztési Programok
összeállításához**

2012. évi

Tanyafejlesztési Program

A Térségi Tanyafejlesztési Programok célja:

A Térségi Tanyafejlesztési Programok elkészítésének célja, hogy a települések és a kistérségek egységes tematika és módszertan alapján felmérjék a külterületükön található tanyavilágot. Az ezzel kapcsolatos adatbázisok sajnos a tapasztalatok szerint mind térségi, mind országos szinten hiányosak, pontos információkkal a tanyavilágról alig rendelkezünk. A jövőbeni kormányzati és térségi, helyi tanyafejlesztési programoknak, a tanyák és a külterület átfogó fejlesztésének nélkülözhetetlen alapja a tervezők számára rendelkezésre álló adatbázis. Az egységes tematikán és módszertanon alapuló felmérés információi (szociális, gazdasági, infrastrukturális) a következő évek programjainak szakmai megalapozását biztosítják.

A Térségi Tanyafejlesztési Programokat **az alábbi egységes tematika szerint kell elkészíteni**. A tematikában szereplő, **vastag betűvel kiemelt fejezet és alfejezet címek maradjanak változatlanok**. A zárójelben lévő dőlt betűvel szedett szöveg iránymutatást jelent, hogy az adott fejezetben, alfejezetben mire térjen ki a készítő. A program megírása előtt a készítőknél **helyszíni bejárással kell a települések tanyavilágát felmérniük** és eközben a tematika végén található **tipológiai leírás alapján kell az Excel formátumban lévő adatbázist kitölteniük**.

A TÉRSÉGI TANYAFEJLESZTÉSI PROGRAMOK TEMATIKÁJA

Kistérség neve:

Település(ek) neve:

I. KORÁBBI FELMÉRÉSEK

(Ha már végeztek korábban hasonló külterületi, tanyai felmérést, akkor milyen eredményekre jutottak? Kik és mikor végezték? Milyen tematika, módszertan alapján végezték? Milyen következtetéseket vontak le abból? stb.)

II. A TANYAVILÁGOT ÉRINTŐ EDDIGI INTÉZKEDÉSEK BEMUTATÁSA

(Milyen fejlesztések érintették a kistérség tanyavilágát az elmúlt 10 évben? Kik voltak ezen fejlesztéseknek a kedvezményezettjei, valamint a kivitelezői, megvalósítói? Volt-e ezen fejlesztéseknek számszerűsíthető hasznosulása? stb.)

III. HELYZETFELTÁRÁS

(A 2012. évi felmérés eredményeinek ismertetése: Az Excelben található adatbázis feltöltését kell elvégezni a külterület feltérképezésével, a mellékelt tipológiai leírás alapján. Ezt követően ennek adatait kell röviden elemezni, értékelni.)

- 1) A külterület általános bemutatása** *(A kistérség települései mekkora külterülettel rendelkeznek? Milyen a külterület infrastrukturális állapota? A külterület történeti bemutatása: mikor alakultak ki a tanyák, milyen fejlődési utat jártak be? stb.)*

- 2) **A tanyák jellemzése** (Milyen eredményre jutott a felmérés? A felmérés eredményének értékelése.)
- Tanyák száma**
  - Tanyák típus szerinti bemutatása** (A mellékelt Excel és tipológiai leírás alapján.)
  - A tanyai lakosságra vonatkozó adatok** (korcsoport, szociális helyzet, egészségügyi állapot, foglalkozás, foglalkoztatottság stb.)
  - A tanyavilág jellegzetes problémáinak bemutatása** (Melyek a fő problémák, milyen eredetűek? Infrastrukturális hiányosságok, pl.: rossz minőségű út, vezetékes víz, ivóvíz ellátottság, fűtő kút hiánya, villany hiánya stb. Mennyire homogén a tanyavilág? Van-e olyan határrész, amely speciális, csak ott jelentkező problémákkal küzd? Melyek ezek?)
- 3) **A külterületen élők életkörülményeit javító szolgáltatások bemutatása** (Milyen életkörülményeket javító szolgáltatások (pl. tanyagondnoki szolgálat, szociális segítő szolgálat, ételkihordás, mozgó posta, mozgó könyvtár, mozgó bolt, mezőőr felügyelet stb.) működnek a tanyavilágban? Ennek bemutatása: ellátott feladatkör, tevékenység, dolgozói létszám, állandó, ideiglenesen foglalkoztatottak, infrastruktúra, hány embernek, gazdaságnak nyújt segítő szolgáltatást stb.)
- 4) **A tanyavilág megjelenése a különböző (kis)térség-, illetve településfejlesztési terv és program dokumentumokban** (Megjelenik-e a tanyavilág a különböző településfejlesztési tervekben, stratégiákban, koncepciókban? Ha igen, akkor hogyan, milyen fejlesztési irányt képzeltek el azokban? Megvalósulni látszanak-e ezek a fejlesztési elképzelések?)

IV. A TANYAVILÁG JÖVŐKÉPE

- Rövidtávú jövőkép** (Az elvégzett felmérés eredményeit ismerve milyen rövid távú célokat tűznek ki a tanyavilág fejlesztésére? Melyek a fő rövid távú fejlesztési irányok, a leggyorsabb megoldást megkövetelő problémák? A következő években milyen pályázati célokra igényelnének támogatást? Ha tudja, számszerűsítse az értékeket: pl. hány km utat fejlesztene, hány tanya villamosítását oldaná meg stb.)
- Hosszú távú elképzelések** (Az elvégzett felmérés eredményeit ismerve milyen hosszú távú célokat tűznek ki a tanyavilág fejlesztésére? Melyek azok a 2020-ig kijelölt fő fejlesztési irányok, amelyek hosszú távon a tanyavilág fennmaradását, életben tartását leginkább szolgálják? Hogyan látja a tanyavilág jövőjét, pl. a tanyák nagy részét életben lehet tartani, vagy csak kis részüket kívánja fejleszteni, de azokat nagyobb beruházással, vagy esetleg új tanyák létesülését is elképzelhetőnek tartja?)

A TÁBLÁZAT KITÖLTÉSI SEGÉDLETE

1. Általános módszertani leírás a táblázat kitöltéséhez

A táblázatot az Excel programban kell kitölteni, majd *.xls*, vagy *.xlsx* formátumban kell elmenteni. A fenti tematika alapján elkészített Térségi Tanyafejlesztési Programhoz a táblázatot (papíralapú és elektronikus formátumban) is mellékelni kell. A táblázatban található oszlopokat értelemszerűen töltsé ki. A 2. pontban értelmező, segítő definíciók is találhatóak a táblázat egyes oszlopainak kitöltéséhez. Ezen kívül a kitöltéshez segítséget nyújt a táblázat egyes celláiban elhelyezett „*megjegyzés*” is.

Az excel táblázat két külön munkalapról áll. **A második munkalapon („helyrajzi számok”) a felmért tanyák helyrajzi számait kell felsorolni.**

A táblázat kitöltési segédlete:

- Az oszlopok esetében **számokat írjon** a megfelelő helyre, helyekre. Kivétel ez alól a „*település neve*” és a „*felmért tanyacsoport neve*” oszlopok (*A-B oszlopok*).
- A *lakófunkciók oszlopok (D-H oszlopok)* esetében értelemszerűen **egy tanya csak egy oszlopba kaphat besorolást**, attól függően, hogy az adott tanya milyen lakófunkcióval rendelkezik.
- A *gazdasági funkciók oszlopok (I-K oszlopok)* esetében **egy tanya csak egy oszlopba kaphat besorolást**, attól függően, hogy az adott tanya milyen gazdasági funkciókkal rendelkezik.
- Az *L oszlop*ot abban az esetben töltsé ki, ha a tanyán foglalkozik tanyai vendéglátással, vendégfogadással. Ide **azokat a tanyákat is besorolhatja, amelyeknek nem ez a fő profilja, csak kiegészítő tevékenységként foglalkoznak vendégfogadással**, és már az I-K oszlopok valamelyikébe is besorolást kapott.
- Ha egy tanya az *M oszlopba kap besorolást*, akkor értelemszerűen **más oszlopot rá vonatkozóan már nem lehet kitölteni.**
- A *mezőgazdasági tevékenység oszlopok (N-P oszlopok)* esetében **egy tanya több oszlopba is kaphat besorolást (akár mind a háromba is)**, attól függően, hogy az adott tanyán milyen mezőgazdasági tevékenységet folytatnak.
- A „*település összesen*” sorokba **összegezze** a felette lévő tanyacsoportok sorait!
- A „*kistérség összesen*” sorokba **összegezze** a felette lévő „*település összesen*” sorokat!
- Az excel tábla sorait **tetszés szerint bővítheti üres sorok beszúrásával**, a felmért tanyacsoportok számának megfelelően.

2. Értelmező definíciók

A. Lakófunkciók:

- a) Állandóan lakott: *A tanyát folyamatosan lakják, attól függetlenül, hogy rendelkezik-e a gazdasági funkcióval, vagy sem.*
- b) Állandóan lakott, rendszeres szociális ellátásra szoruló lakosokkal: *Az állandó lakosok idős korúak, vagy magatehetetlen lakosok, akiket rendszeresen ellát valamilyen életkörülményt segítő szolgálattal, szervezettel.*
- c) Lakatlan tanya gazdasági funkcióval: *A tanyának nincs lakófunkciót betöltő szerepe, viszont folyamatos gazdasági tevékenységet folytatnak (pl. a faluból járnak ki rendszeresen a gazdaságban tartott állatokhoz, vagy a földre, kertészetbe)*

- d) Lakatlan tanya gazdasági funkció nélkül: *A tanyának nincs lakófunkciót betöltő szerepe és emellett semmilyen gazdasági tevékenységet nem folytatnak ott, de nincs összedőlt, romos állapotban és van tulajdonosa.*
- e) Hobbytanya: *Nem rendszeresen lakott tanya, hanem csak saját célú üdülési, pihenési funkciót tölt be. Ide tartoznak a külföldi tulajdonban lévő tanyák is.*

B. Gazdasági funkciók:

- a) Kizárólag saját fogyasztásra termel: *Termékeit nem értékesíti, sem kereskedőnek, sem felvásárlónak, sem helyi piacon. Kizárólag saját fogyasztásra termel mezőgazdasági termékeket.*
- b) A saját fogyasztáson felüli felesleget értékesíti: *A megtermelt termékek maximum 50%-a kerül értékesítésre.*
- c) Elsősorban értékesítésre termel: *A megtermelt termékek minimum 51%-a értékesítésre kerül.*

3. A felmérés javasolt módszertana

- **A felmérést helyszíni bejárással végezze el**, melybe lehetőség szerint vonja be a működő falu- és tanyagondnoki szolgálatok, a helyi szociális ellátórendszer dolgozóit, vagy a mező- és vadőröket, akik jó települési külterület ismerettel rendelkeznek.
- A felmérés során lehetőleg teljeskörűen járjon el, minél **több tanyára vonatkozóan végezzen felmérést, gyűjtsön adatot.**
- Lehetőség szerint a felmért település **térképével együtt végezze a felmérést**, amin jelölje be a felmért tanyákat, illetve egy másik jelöléssel azokat a tanyákat, amelyekre nem tudott adatot gyűjteni.
- Ha van lehetősége **fotókon, digitális formátumban is rögzítse a tanyai épületeket.**
- A megírt Térségi Tanyafejlesztési Program mellé **a kitöltött**, és .xls, vagy .xlsx fájlformátumban elmentett **táblázatot, valamint** – ha készített, akkor – **a térképet és a digitális fotókat is mellékelje.**